

DE REFORMATIE

Weekblad tot ontwikkeling van het Gereformeerde leven

Onder redactie van Prof. Dr F. J. J. Buijendijk, Dr K. Dijk, Dr V. Hepp en Dr B. Wielenga

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; J. van Andel, 's-Gravenhage; N. Baas, Amsterdam; Prof. Dr H. Bavinck, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids, Mich., N.A.; Dr Joh. C. Breen, Amsterdam; Prof. Dr F. W. Genshede, Amsterdam; Dr W. G. Harrenstein, Medan; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, Tiel; Dr B. A. Knoppers, Almelo; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr H. W. Laman, Assen; Dr G. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, Den Haag; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. C. de Moor, Utrecht; Prof. Dr J. Ridderbos, Kampen; Dr J. C. Ruilmann, Utrecht; Dr K. Schilder, Gorinchem; J. Schouten, Rotterdam; Dr W. J. A. Schouten, Kampen; Dr J. Thijss, Meppel; Dr H. W. van der Vaart Smit, 's-Graveland; Dr D. H. Th. Vollenhoven, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Anna-Jacoba-Polder; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:
Dr. V. HEPP, Paul Krugerstraat 55, Watergraafsmeer.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Gues.
Tel. No 58 — Postrekening No 30000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenh. en Ned.-Indië f7.50 (voor Amerika \$ 3) p. jaar.
Advertentieën: 35 ct. p. regel, Familieberichten 25 ct. p. regel.

INHOUD: De Kerk in de groote steden I. — Uit de Schrift: Gods reformatiewoord Jer. 4:3. — Kerkelijk leven: De aanval van Dr. Visser 't Hooft VII. — Uit het Politieke en Sociale leven: De Kinderdiner — Zending en Evangelisatie: De Roomsche Actie. — Literatuur en Kunst: Catechisatie-lokalen; De Delfter op den Dijk. — Uit de Amerikaanse Kerkelijke wereld: De Zondagsschool in de Ver. Staten II. — Pers-achouw. — Kerk-nieuws.

DE KERK IN DE GROOTE STEDEN.

I.

Over dit onderwerp is reeds zeer veel geschreven. (1)

Buiten en in onzen kring hebben vooraanstaande mannen hun aandacht aan de stadskerk gewijd, en ik noem alleen maar het belangrijke proefschrift van Dr Harrenstein over „Het arbeidsterrein der Kerk in de groote steden", om te doen zien, in welk een belangstelling deze niet gemakkelijk op te lossen quaestie zich verheugen mag. Is het daarom wel noodig dat dit onderwerp ook nog in ons blad besproken wordt? Werd het niet reeds van alle kanten belicht, en is niet het pro en contra van z.g.n. parochievorming in den breede en met alle ernst overwogen? Hebben we over dit vraagstuk niet voldoende gedebatteerd, en zijn we niet genoegzaam met de verschillende meningen op de hoogte?

Dit laatste is wel mogelijk.

Het mijns, waarom ik dit onderwerp bespreek, is allermintst te zoeken in vermeende onkunde. Ook pretendeer ik niet nieuw licht over deze quaestie te werpen. Een oplossing van dit probleem heeft men van mij niet te verwachten, doch ik vraag de aandacht voor de kerk in de groote steden, omdat deze zaak met den dag urgenter wordt, en ik zeg dit uit eigen ervaring, de oogen nog niet wijd genoeg open zijn voor het gevaar dat dreigt. Velen onder ons zijn als de gerusten te Sion, en de zekeren op den berg van Samaria, die voor bezorgdheid en vrees geen voldoende grond aanwezig achten, en dus ook den eisch tot reformatie en krachtig ingrijpen niet inzien of verstaan.

Voor hen is het noodzakelijk de noodklok te luiden.

Het geldt hier: frappez, frappez toujours.

De slapers moeten wakker worden, niet alleen om een kijk te krijgen op de droeve toestanden, die het kerkelijk leven in onze groote steden drukken en ondermijnen, maar bovenal om overtuigd te worden van de dringende behoefte aan „kracht-dadige veranderingen", en zelf, met de thans reeds wakenden de hand aan den ploeg der hervorming te slaan. En waar thans in onze stadskerken de vraag om herleving en reorganisatie krachtiger wordt, en, als ik mij niet vergis, de tegenstand tot steeds kleiner afmetingen inkrimpt, is het m.i. niet ondienstig om de verschillende vragen, die zich voordoen, nog eens kortelijks te bespreken, en het pleit te voeren voor de reformatie onzer stadskerken.

Maar waarom onzer stadskerken?

Zijn de dorpskerken van minder belang?

Kennen die haar noden en vragen niet?

Kan daar de toestand den toets doorstaan?

Ik zou deze vragen niet graag bevestigend beantwoorden, en uit het vervolg zal blijken, dat er bij mij geen zweem is van min vriendelijke beoordeeling of geringschatting van onze plattelands- of dorpskerken. Daarvoor ben ik teveel dorpskind.

(1) O. a. door Dr A. Kuyper, Pro Rega II p. 277 e.v.; Dr H. Bavinck, Gereformeerde Dogmatiek IV p. 110 e.v.; Dr H. H. Kuyper, Onze Stadskerken, (art. in de Herauld); Dr K. Fernhout, Onze groote Stadskerken (art. in de Utrechtse kerkode 23e Jg); Dr W. G. Harrenstein, Het arbeidsterrein der Kerk in de groote Steden; Dr J. R. Slotemaker de Bruyine, Christelijk-Sociale Studien, 2 p. 396-428; Dr F. J. Los, De opbouw der Ned. Herv. Gemeente te Amsterdam, etc.

om ook maar met een blik uit de hoogte neer te zien op welke dorpskerk ook, en wie twijfelt er aan, dat deze laatste ook haar moeilijkheden en vragen kennen, en haar leven en arbeid onze aandacht ten volle waard is?

Doch niet in die mate als de stadskerken.

Deze gaan in betekenis boven de dorpskerken uit. Omdat in de eerste plaats de steden zelf van meer belang voor het menschen- en wereldleven zijn dan de dorpen, en in de groote worsteling der geesten een veel gewichtiger plaats innemen. Mijn mederedacteur Dr Wielenga heeft op het Eerste Congres voor Gereformeerde Evangelisatie, gehouden op 8 en 9 April te Amsterdam, die machtige betekenis der groote steden helder in het licht gesteld, wanneer hij in schoon-beeldende taal aldus de stadspositie teekent:

„Wanneer wij ons in het letten op de teekenen der tijden niet bedriegen, zal de groote slag tus-schen Christus en Antichrist, dien wij tegemoet gaan, in hoofdzaak een steden-slag zijn. De tegenstel-ling tusschen de beide groote wereldmachten, die om de eendelige zerepraal strijden, zag Johannes in zijn visioen, als die tusschen twee steden: Babel en Jeruzalem. Babylon zag hij vallen, en Jeruzalem in zijn overwinnende schoonheid oprijzen. Zoolang de finale scheiding, die bij Christus' wederkomst zal plaats hebben, niet is voltrokken, is er een proces, of uit de wereldstad een Babel of een Jeruzalem zal groeien. Er is een tweeling in den schoot van elke wereldstad, en één zal er leven. En de wereld, waarvan de steden de centra vormen, wordt door dit proces beheerscht. De steden geven den toon aan, zij leiden het leven. Uit haar komt revolutie en hervorming. Zij zijn de schatkamers der beschaving en de besmettingshaarden der onge-rechtigheid. Zij behouden en verdueren. Zij zijn ontwikkeling en ontzending, leven en dood. Aan den denkeren winteravondhemel ziet gij haar lichtglans weerspiegelen aan den horizon, en op den helderen zonnendag ziet gij haar zware rookwalmen opstij-gen, die de reine lucht bezoedelen. Om de stad gaat de strijd. Daar staat, als te Pergamus, Satans troon naast Christus' kapel. En Satan heeft een voorsprong, want zijn dienaars bouwen de eerste stad. Hij is er het eerst en het sterkst. In de steden ligt Satans kracht. Maar Christus' ko-ningschap is er ook, al is het er niet zoo met uiterlijk gehat. Christus heeft ook zijn stad: Jeru-zalem. (2)

Die groote betekenis der steden is in de laatste tijden verscherpt.

De steden zijn in omvang ongelooftlijk toegenomen, en al hebben de crisisjaren de snelheid van den uitbouw aanmerkelijk verminderd, thans worden weer alle krachten ingespannen om de gele-den schade in te halen en het tekort aan te vullen. En die aanvulling is broodnoodig. De bevolking groeit in telkens versneld tempo. De trek naar de groote steden houdt steeds aan. Geen distributie-misère, die op 't platteland lang zoo nijpend niet was als in de dichte menschen-centra, is bij machte geweest voor het stadsleven schrik aan te jagen, en zelfs blijft in een stad als Den Haag, die toch geen industrie- en evenmin een handelsstad kan genoemd worden, het bevolkingscijfer voort-durend stijgen. Naar alle kanten breidt de stad zich uit, en in dien weg wordt het overwicht der steden over het platteland al sterker en sterker.

In de steden heeft God Zijn kerk geplaatst. Hij heeft het geestelijk lichaam van Christus ook hier tot openbaring gebracht, en voor dat kerkelijk leven in onze steden zullen wij Hem ootmoedig dankbaar zijn. Die groote menschenop-eenhopeningen zijn dus niet zonder pilaren en vastigheden der waarheid. Er is tegenover de mach-tige wereld nog een volk Gods. Christus zorgt er nog voor, dat het Evangelie bediend en de waarheid beleden wordt, en wij, die kerkelijk gerefor-meerd zijn, moeten ook hiervoor oog hebben, welk een genade de Heere nog aan de groote steden bewijst, dat de Herv. Kerk in die steden bijna

alleen predikanten telt, die den Christus Gods ver-kondigen naar de Schriften.

Doch, wat is de taak van die stadskerk moeijlijk! Haar geeft God een bijzondere roeping.

Zij heeft in het centrum van wereldleven, waarin zij geplaatst is, te getuigen van het heil, dat in den Zaligmaker geopenbaard is, en zij heeft den strijd te leiden tegen den geest der eeuw. Zij moet, in haar institutioneel leven, de vuurhaard zijn van arbeid in Gods koninkrijk. Zij heeft den stoot te ge-ven tot allen aanval op de vesting der wereld. Aan haar zijn de woorden Gods toebetrouwd, en wan-neer die kerk bloeit, en haar leven een warm, beziel, krachtig geestelijk leven is, floreert heel de christelijke actie, en ziet men naar alle kanten de openbaring van dat geloof, dat niet stil kan zitten, maar de wereld aangrijpt, en het gansche leven opeischt tot gehoorzaamheid aan den wil van Jezus Christus.

Van die taak der stadskerken zal wel ieder over-tuigd zijn.

Niet dat men op onze dorpen niet met de cul-tuurvragen in aanraking komt.

Niet dat daar geen leven te leiden en geen licht te spreiden is.

Wij weten wel beter, maar in de steden klopt het hart van het wereld- en menschenleven, en reeds in den apostolischen tijd was de taak van de kerken te Jeruzalem en Efeze, te Corinthé en Rome veel en veel zwaarder dan die van Joppe en Lystre.

Beantwoordt de kerk aan die roeping?

Volbrengt ze haar taak in getrouwheid?

Het is voor mij niet gemakkelijk deze vraag te beantwoorden, omdat ik zelf midden in het stadswerk zit, en ik zoo licht den schijn op mij laad, van of eigen lof te bezingen, of niet objectief de dingen te bezien. Laat ik daarom mogen begin-nen met alle persoonlijkheden buiten te sluiten, en den toestand nuchteren te bekijken, en o zeker, dan is er veel wat tot dank en waardeering stemt. De kerken zijn des Zondags geregeld gevuld. Er wordt tal van uren gecatechiseerd. De gemeente wordt, en ik noem met opzet den arbeid der pre-dikanten niet, om zooveel mogelijk objectief te zijn, door de ouderlingen zoo getrouw mogelijk bezocht. Elke maand wordt tenminste in onzen kerkernad rapport uitgebracht van plm. 300 bezoeken, en in mijn wijk waren in de eerste vijf maanden van dit jaar ruim 300 gezinnen bezocht. De Evan-gelisatiearbeid bloeit. Het verenigingsleven, met name onder de jongeren, herleeft. De sociale orga-nisaties doen zich gelden. Plannen tot het stichten van nieuwe scholen, liggen reeds klaar, en er is waarlijk veel, wat tot blijdschap stemt, en ons met dankbaarheid moet vervullen.

Maar tegenover die lichtzijden donkert de scha-duw.

Dr Kuyper sprak van „het doodelijk gebrek der kerk in de grootere steden, (3) en Dr Harrenstein wijst niet minder dan vier „kwaden" aan, waar-aan de stadskerken laboreeren. Het eerste gebrek is, dat er een aanzienlijk tekort is aan predikanten, wat ieder moet toestemmen, die even van de cijfers kennis neemt. Amsterdam telt 11 Dienaren des Woords op plm. 22000 zielen; Rotterdam 7 D. d. W. op plm. 18000 zielen, en Den Haag 6 D. d. W. op plm. 12000 zielen (4), dat is dus ruim 2000 per predikant. Wat mijn eigen wijk aangaat, ben ik dit jaar begonnen met 600 adressen, welk getal in dit eerste halfjaar reeds klom tot ruim 650, en voortdurend stijgen zal door den ontzaglijken aanbouw aan de eind-en van mijn ressort. Is het dan te verklaren, dat van alle kanten de klacht rijst, dat in de gezinnen „de domine zoo weinig gezien wordt?" Hoe, zal hij al die adressen zelfs een keer per jaar kunnen

(3) Pro Rega II, pag. 284.

(4) Ik volg hier de officiële cijfers van het Jaarboek 1921.

(5) Handelingen van het congres, p. 128.